

Vélemény és javaslatok

A délvidéki/vajdasági magyar nemzeti közösség önálló politizálásnak közel másfél évtizedes megléte – *e pillanatban nem kívánom értékelni, hogy e politizálás mennyire plurális, illetve a politikai érdekképviselést, -védelmet és -érvényesítést felvállaló csoportok mennyire tudnak közösen, koordináltan tevékenykedni* – a gyakorlatban egyedül azt eredményezte, hogy egyik pártunk tartományi szinten részese a hatalomnak, valamint létrejött a Magyar Nemzeti Tanács, amelyet nyugodtan nevezhetünk a személyes autonómia csírájának. E kijelentésre bárki rákontrázhat, s azt állíthatja, az oktatás területén van már két tehetséggondozó gimnáziumunk, emellett a művelődésben is megalakult egy intézetünk. Habár mindez tény, **én ezeket gyakorlati eredményként csak akkor tudom elfogadni, ha működőképes, átjárható rendszerbe lesznek foglalva, ha szilárd szakmai és pénzügyi alapok fogják szavatolni működésüket.**

A múlt század utolsó évtizedének kezdetén **dr. Ágoston Mihály** felvázolta a leendő önálló iskolarendszerünket, s ezt a tanulmányt mind a mai napig alapdokumentumként fogad el minden hozzáértő, így az alapelvekkel most nem kívánok foglalkozni. Felvetődik azonban egy-két gyakorlati kérdés, amelyekre választat kell keresni.

a) Mi tartozzon a délvidéki/vajdasági magyar oktatási rendszerhez?

Úgy hiszem, ha komplex módon szeretnénk kezelni a kérdést, feltétlenül minden szinten meg kell alkotni a közösségi oktatási rendszer intézményeit, azaz:

- az iskoláskor előtti intézmények hálózatát,
- az általános iskolák hálózatát,
- a középiskolai hálózatot,
- a főiskolai és egyetemi oktatást biztosító intézmények hálózatát és
- a permanens (egész életen át történő) továbbképzés intézményeinek hálózatát.

Ahhoz azonban, hogy mindezeket létrehozzuk, első lépésként köztársasági **törvénnyel** (vagy tartományi törvényerejű rendelkezéssel, illetve az új alkotmány elfogadása után tartományi törvénnyel) **kell szavatolni, hogy ennek a rendszernek alapítói és működtetői joga a Magyar Nemzeti Tanácsot illesse meg.** Úgyszintén törvénnyel kellene azt is szabályozni, hogy a szubszidiaritás elvének alkalmazásával milyen jogok és kötelezettségek illetik meg a kistérségeket (községeket), valamint a leendő alapítók mi módon szereznek forrásjövendelmeket a rendszernek és intézményeinek a fenntartásához.

A továbbiakban a már felvázolt hálózat alapján fogom javaslataimat megtenni, de csak az első kettő esetében, mivel – úgy érzem – ehhez érték legjobban, emellett pedig ezt a két szintet kellene a lehető legsürgősebben szabályoznunk, majd pedig a gyakorlatban megvalósítanunk. A közép- és a főiskolák, az egyetemek, valamint a permanens továbbképzés hálózatait e pillanatban képtelenség kialakítani, mivel **nem rendelkezünk a nemzeti közösségünk meg- és fennmaradásának stratégiájával, nincsenek megvalósíthatósági tanulmányaink sem az egész magyar nemzetbe való bekapcsolódásunk, sem pedig a gazdasági fejlődésünk szavatolása kérdésében.** Éppen ezért az oktatási rendszer létrehozásával párhuzamosan a Magyar Nemzeti Tanácsnak fel kell vállalnia a komplex stratégiai tervezést, mert enélkül csakis vágyaink és álmaink kataszterét tudjuk létrehozni.

b) Az iskoláskor előtti intézmények hálózata

Ahhoz, hogy a hálózat létrejöjjön, egy komoly felmérést és elemzést kell elvégezni, amelynek választ kellene adnia – többek között – a következő kérdésekre:

- **A tömbmagyarság (Magyarkanizsa, Zenta, Ada, Topolya, Csóka, Kishegyes, Óbecse, Szabadka) területén hogyan lehet létrehozni az önkormányzati alapítású intézmények keretében vagy velük párhuzamosan egy-egy magyar**

igazgatású intézményt, esetleg intézményrészt?

- A szigetmagyarság (Temerin, Muzsla, magyar többségű falvak) településein van-e lehetőség önálló magyar óvodák és bölcsődék létrehozására, illetve hogyan lehet a magánkezelményezést, a magántőkét, az egyházak infrastruktúráját a rendszerbe iktatni?
- Van-e lehetőség a szórványban intézmények létrehozására?

c) Az általános iskolák hálózata

Mielőtt megterveznénk ennek létrehozását, meg kellene szüntetni az általános iskolák „szocialista hagyományai”-t, azaz a társulással létrejött iskolaközpontokat. Megállapodásra kell jutni, hogy **minden 1.500 vagy annál több lakosú településen önálló általános iskolának kell működnie, illetve hogy a (kis)városainkban lévő iskoláinkban korcsoportonként csak 3-3 osztály létezhet.** Úgyszintén ki kell dolgozni a megoldást, hogy kistérségi (községi) szinten mely tevékenységeket (pl. könyvelés, pedagógia, pszichológia, szociális szolgáltatások) kell közösen ellátni a költségek lecsökkentése érdekében, valamint milyen szavatosságot kell a létrehozandó rendszerbe építeni, hogy fenntarthatóak legyenek a kisiskolák.

Azokon a településeken (kisvárosokban), ahol a magyarok nagy többségben vagy elenyésző kisebbségben élnek, a meglévő általános iskolákat úgy kellene átszervezni, hogy a számbeli kisebbségben élőknek szavatoljuk az önálló igazgatást az intézményen belül (igazgatói vagy igazgatóhelyettesi tisztségben levő vezetővel), de úgyszintén a szakmai vezetést is az önálló tantestület révén. Köztársasági vagy tartományi jogszabályban kell rögzíteni, hogy ezeken a településeken korcsoportonként elegendő 5 tanuló, hogy önálló osztályba járjanak a gyermekek, s csak ennél kevesebb gyermek estében lehessen kombinált vagy összevont tagozatokat létesíteni.

Azokon a településeken (kisvárosokban), ahol a szerb és a magyar lakosság közel azonos arányban él, illetve azokban a nagyobb városokban, ahol habár alacsony a magyarság részaránya, a népesség abszolút száma szavatolja a kellő gyermeklétszámot (Újvidék, Nagybecskerek, Zombor), egyedül csak a teljesen önálló magyar általános iskolák létesítésével tudunk hatni az erőszakos asszimiláció ellen. Itt azonban döntően a szülői szabad választást kellene közelíteni ahhoz a tudományos megállapításhoz, hogy

a gyermekek a tudást legkönnyebben anyanyelvükön képesek elsajátítani.

Külön kiemelten kell kezelnünk a szórvány kistélepüléseit, ugyanis ott csakis a technika legújabb vívmányaival, azaz az interaktív kommunikáció eszközeivel lehetne megszervezni az osztályonkénti 1-2 gyermek számára az anyanyelvű általános iskolai oktatást. Ezáltal kiküszöbölhető a megfelelő képességű tanárok hiánya, ugyanis csak a tanulási folyamat közbeni felügyeletet kell biztosítanunk, ami egy óvónő vagy egy tanító(nő) alkalmazásával is megoldható. Nem hiszem, hogy új megoldásokat kellene kitalálnunk, át kellene venni az Ausztráliában vagy Kanadában már régóta honos távoktatási formákat.

A rendszer nélkülözhetetlen részévé kell válnia a különleges tehetségű gyermekekkel való foglalkozásnak is. Nem szabad megelégednünk a tehetséggondozó gimnáziumok meglétével, azoknak biztosítani kell a „nyersanyagot”, tehát létre kell hozni a „zseniképző” általános iskolákat is. Ezek létrehozásának helyszínénél csakis az abszolút magyar többségű önkormányzatok területén szabad lokációt kijelölni, s az alapítást az egyházaink bevonásával ajánlatos elvégezni. Mindez azért szükséges, hogy a kiemelkedő képességű gyermekeket komplex oktatásban és nevelésben részesítsük, mégpedig magyar szellemiségű környezetben, mert közülük kell kikerülnie nemzeti közösségünk majdani értelmiségének.

*

Írhattam volna még a létrehozandó, több lábon álló regionális középiskolai központokról (1. észak-bácskai – Szabadka, Topolya, 2. Tisza menti – Magyarkanizsa, Zenta, Ada, Csóka, 3. dél-bácskai – Óbecse, Újvidék, 4. bánási – Nagybecskerek, Nagyikinda, Pancsova), a minimális főiskolai és egyetemi intézményhálózatról (több tantárgyas tanárképző főiskola, menedzserképzés stb.), azonban úgy értékelem, ezekről nem rendelkezem kellő információval, s így csak a problémafelvetés szintjéig tudnám megközelíteni a megoldásra váró kérdéstömeget.

Remélem, az általam leírtak segítséget nyújtottak a tanácskozás szervezőinek és a résztvevőknek, hogy legalább kijelöljék a követendő utat, amelyen nemzeti közösségünknek el kell indulnia, mert időnk már nincs, s ha most azonnal nem lépünk, az oktatás területén is lépéshátrányba kerülünk, s emiatt a közeljövőben nem tehetnénk mást, mint hogy keseregjünk a sorsunk és az elmulasztott lehetőségeink miatt.